

MARX VOOR BEGINNERS

EEN INLEIDING TOT HET MARXISME

INSTITUUT MARXISTISCHE STUDIES

FRANS DE MAEGD

LEUVEN, APRIL 2011

MARX VOOR BEGINNERS

Kleine leesopdracht

Noem de belangrijkste bijdragen van Marx
aan de hand van de toespraak van Friedrich Engels
aan het graf van Karl Marx
te Londen, 15 maart 1883

MARX VOOR BEGINNERS

Inhoud: LES 1

- Het leven van Karl Marx

MARX VOOR BEGINNERS

Inhoud: LES 1

- Het leven van Karl Marx
- Het historisch en dialectisch materialisme of Wetenschappelijk Socialisme

MARX VOOR BEGINNERS

Inhoud: LES 1

- Het leven van Karl Marx
- Het historisch en dialectisch materialisme of Wetenschappelijk Socialisme
- De kritiek op het kapitalisme economisch systeem
De antagonistische tegenstellingen van het kapitalisme
De uitbuiting (meerwaarde theorie),
de concurrentie (crisis)....

MARX VOOR BEGINNERS

Inhoud: LES 1

- Het leven van Karl Marx
- Het historisch en dialectisch materialisme of Wetenschappelijk Socialisme
- Kritiek op het kapitalisme economisch systeem
Antagonisme van het kapitalisme
Uitbuiting (meerwaarde theorie), concurrentie (crisis)....

MARX VOOR BEGINNERS

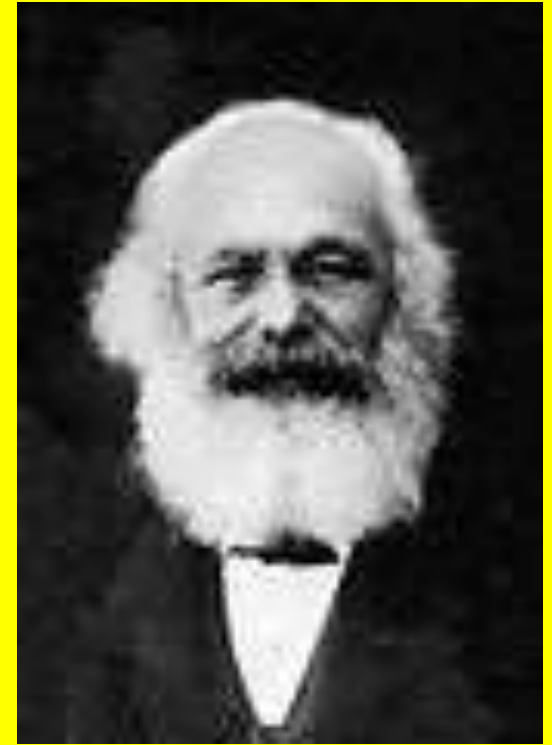
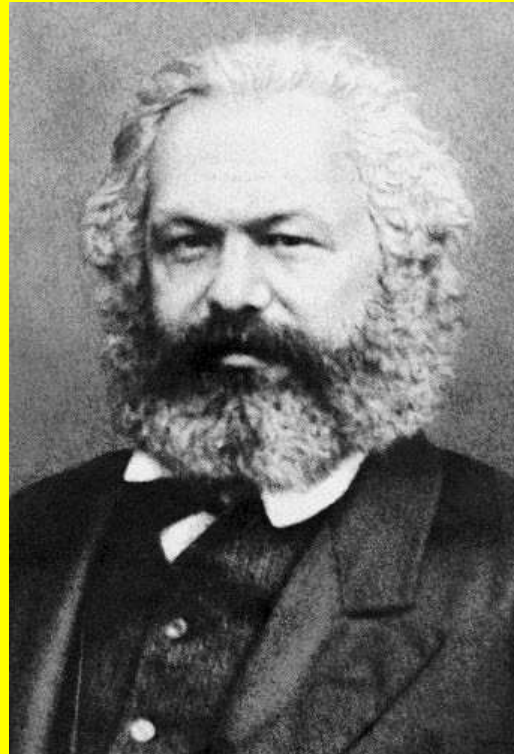
Inhoud: LES 2

- De staat:
 - Dictatuur van de burgerij
 - De socialistische revolutie
 - Dictatuur van het proletariaat
- De organisatie van de arbeidersklasse
 - De Communistische Partij
 - De Internationale

MARX VOOR BEGINNERS

Het leven van Karl Marx

MARX VOOR BEGINNERS

Het leven van Karl Marx

- 1818: geboren in Trier, uit Joodse ouders, op 5 mei
Vader democraat (ideeën v.d. Verlichting)
- 1835: studeert rechten in Bonn
- 1836 -1841: studeert rechten dan filosofie in Berlijn
Aanhanger van Hegel en Feuerbach
Thesis over materialisten in de Oudheid (Jena)
- 1842 – 1843: Keulen, journalist “Rheinische Zeitung”
Staat aan de kant van de werkers
Wordt slachtoffer van censuur
- 1843: huwelijk met Jenny von Westpahlen

MARX VOOR BEGINNERS

Het leven van Karl Marx

- 1843 - 1844: Parijs, ontmoeting met Friedrich Engels
- 1845 - 1848: Brussel,
Kritiek op het utopisch socialisme
Het *Communistisch Manifest*
Stichting van de Communistische Bond
- 1848 – 1849: Keulen, deelname aan Duitse revolutie tijdens de “lente van de revoluties in Europa”

MARX VOOR BEGINNERS

Het leven van Karl Marx

- 1849 – 1883: Londen
 - Ontwikkelt economische theorie, Het Kapitaal (1867)
 - Ontwikkelt politieke theorie: revoluties in Frankrijk (1848 – 1871)
 - Organiseert de arbeidersbeweging, De Internationale (1864)

MARX VOOR BEGINNERS

Het leven van Karl Marx
Geen Marxisme zonder Friedrich Engels

MARX VOOR BEGINNERS

Het leven van Karl Marx Geen Marxisme zonder Friedrich Engels

- Geboren in Wuppertal in 1820, overlijdt in 1895
- Runt in Manchester een filiaal van zijn vader
Leert de arbeidersklasse en de economie kennen
(Marx leert van Engels)
- Ontwikkelt de leer van Marx (socialisme)
- Steunt de familie Marx financieel
- Na de dood van Marx, zet Engels zijn werk verder
Tweede Internationale (18 89)
Kritiek op het reformisme

MARX VOOR BEGINNERS

Het leven van Karl Marx Geen Marxisme zonder Jenny von Westphalen

- 1814 – 1881. Was van aristocratische afkomst
- Steunde gans haar leven het werk van Marx
- Kende heel wat ellende in haar leven

MARX VOOR BEGINNERS

Het denken van Karl Marx,
het marxisme heeft drie bronnen

- De Duitse filosofie
- De Engelse politieke economie
- Het Franse socialisme

MARX VOOR BEGINNERS

Het filosofisch denken van Karl Marx Het historisch en dialectisch materialisme

- In de filosofie draait het altijd om volgende begrippen en combinaties van deze begrippen
 - Idealisme: de wereld van de ideeën
 - Materialisme: de wereld van de materie
 - Metafysica: parallelle ontwikkelingen
 - Dialectiek: met elkaar verbonden ontwikkeling
 - Dualisme : men erkent het materialisme en het idealisme
 - Monisme: men erkent alleen het idealisme of alleen het materialisme

MARX VOOR BEGINNERS

Het filosofisch denken van Karl Marx Het historisch en dialectisch materialisme

- Marx en Engels werken hun filosofie uit in Brussel
 - Zij steunen (en leveren kritiek) op het historisch en dialectisch idealisme van Hegel op het (statisch) materialisme van Feuerbach
- Zie Engels over Feuerbach
- “de filosofie moet zich vanaf niet beperken tot het interpreteren van de wereld maar wel haar veranderen”

MARX VOOR BEGINNERS

Het filosofisch denken van Karl Marx Het historisch en dialectisch materialisme

- **Idealisme – materialisme**
 - **Idealisme** van Hegel
De materie is een afbeelding van het Idee
De werkelijke dingen en gebeurtenissen komen voort uit de ideeënwereld
 - **Materialisme** van Marx
Onze ideeën komen voort uit ons brein, een product van de hersenen,
een product van de mens, een product van de natuur
(mens van vlees en bloed)

MARX VOOR BEGINNERS

Het filosofisch denken van Karl Marx
Het historisch en dialectisch materialisme

- **Metafysica – dialectiek**
 - **Metafysica**

De dingen en fenomenen ontwikkelen zich min of naast elkaar, parallel met elkaar
(bv ontwikkeling van de geneeskunde en de sociologie)
 - **Dialectiek**

De dingen en fenomenen zijn met elkaar verbonden, verstrengeld
Alles is met alles verbonden (interactief)
Alles is permanent in verandering
Veranderingen gebeuren met sprongen (net zoals in de natuur)

MARX VOOR BEGINNERS

Het filosofisch denken van Karl Marx Het historisch en dialectisch materialisme

- Het historisch materialisme
 - Bij Hegel is de geschiedenis niet anders dan het Idee dat op zoek is naar zichzelf
(bv naar de eeuwige rechtvaardigheid),.
Doorheen de geschiedenis wordt de mens zich steeds meer bewust van (bv) de eeuwige waarden en kan die dan realiseren
Bij Hegel is de geschiedenis niet anders dan het Idee dat op zoek is naar zichzelf
(bv naar de eeuwige rechtvaardigheid),.
De geschiedenis is in de eerste plaats de geschiedenis van de Ideeën

MARX VOOR BEGINNERS

Het filosofisch denken van Karl Marx Het historisch en dialectisch materialisme

- **Het historisch materialisme**
 - Bij Marx (die het idealisme van Hegel omkeerde) is
 - de basis van de maatschappij en de geschiedenis:: de economie, de productiewijze , de verhoudingen tussen de klassen in de productie
 - de motor van de maatschappij en de geschiedenis: de klassenstrijd.
 - Bij Marx zijn het de (onderdrukte en uitgebuite massa's die de geschiedenis maken
Veranderingen worden afgedwongen in de klassenstrijd
Elke maatschappij kent een ontstaan, een ontwikkeling, een verval en een einde. De grote maatschappelijke veranderingen gebeuren sprongsgewijs (revolutie)

MARX VOOR BEGINNERS

Het filosofisch denken van Karl Marx Het historisch en dialectisch materialisme

- **Het historisch materialisme**
 - Marx en Engels ontwikkelen het wetenschappelijk socialisme. Het socialisme zal geen product worden van utopische ideeën maar wel het product worden van de revolutionaire klassenstrijd

MARX VOOR BEGINNERS

Het filosofisch denken van Karl Marx Het historisch en dialectisch materialisme

- Het historisch materialisme
FASES in de geschiedenis
 - Primitieve communistische maatschappij (zonder klassen)
 - Slavernij (slavenhouders – slaven)
 - Feodaliteit (adel – lijfeigenen)
 - Kapitalisme (burgerij – arbeiders)
 - Socialisme (arbeiders – vroegere burgerij)
 - Communisme (zonder klassen)

MARX VOOR BEGINNERS

Het filosofisch denken van Karl Marx Het historisch en dialectisch materialisme

- **Het historisch materialisme**
 - Marx in het Communistisch Manifest (1847-48)

“De geschiedenis van alle maatschappijen tot op vandaag is een geschiedenis van klassenstrijd” (...)

“De moderne burgerlijke maatschappij, voortgekomen uit de ondergang van de feodale maatschappij, heeft de klassentegenstellingen niet opgeheven. Ze heeft slechts nieuwe klassen, nieuwe voorwaarden van onderdrukking, nieuwe vormen van strijd in de plaats van de oude gesteld”.(...)

MARX VOOR BEGINNERS

Het filosofisch denken van Karl Marx Het historisch en dialectisch materialisme

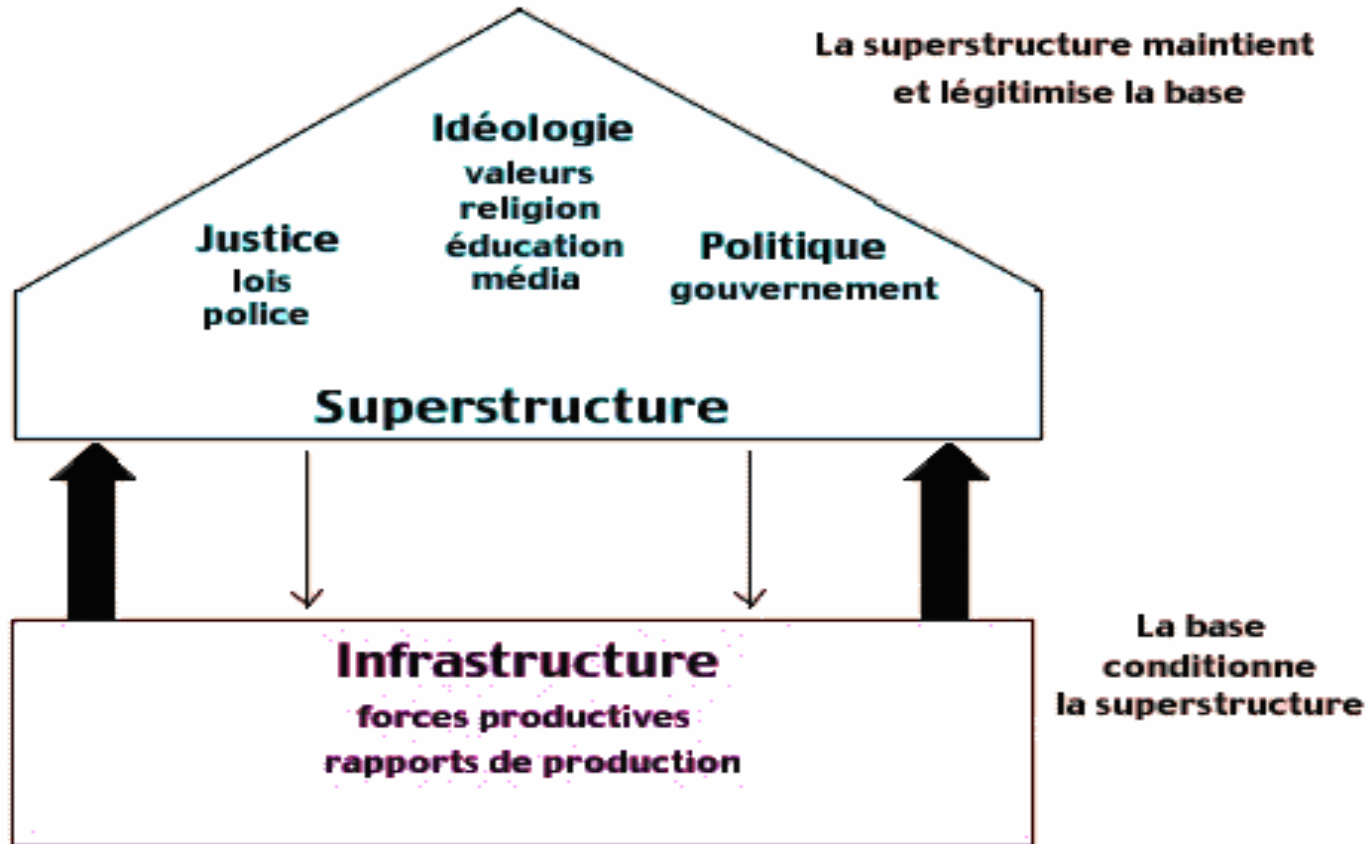
- Het historisch materialisme
 - Marx in het Communistisch Manifest (1847-48)

“De wapens waarmee de burgerij het feodalisme ten gronde heeft gericht, richten zich nu tegen de burgerij zelf. Maar de burgerij heeft niet alleen de wapens gesmeed die haar de dood brengen, zij heeft ook de mannen geschapen die deze wapens zullen hanteren - de moderne arbeiders, de proletariërs” (...).

“In dezelfde mate waarin de burgerij, dat wil zeggen het kapitaal, zich ontwikkelt, ontwikkelt zich het proletariaat, de klasse van de moderne arbeiders”. (...). Arbeidersklasse = doodgraver kapitalisme

“Van alle klassen die vandaag tegenover de burgerij staan is alleen het proletariaat een werkelijk revolutionaire klasse”.

MARX VOOR BEGINNERS

MARX VOOR BEGINNERS

Het filosofisch denken van Karl Marx Het historisch en dialectisch materialisme

- **Het historisch materialisme**
 - Het socialisme komt niet vanzelf uit voort uit de crisis van het kapitalistisch systeem en de klassenstrijd.
 - Naast de klassenstrijd heeft de arbeidersklasse nood aan
 - een socialistisch bewustzijn (weten waarvoor men vecht... het socialisme)
 - een organisatie: de Communistische Partij (met haar organisaties; vakbonden, mutualiteiten, ...)

PAUZE

10 minuten

NA DE PAUZE

- Het economisch denken van Marx
 - Kapitalistische uitbuiting (meerwaarde)
 - Economische crisissen
- Het politiek denken van Marx
 - De kapitalistische staat
 - De socialistische revolutie
 - De socialistische staat

MARX VOOR BEGINNERS

Het economisch denken van Karl Marx
Kritiek op het kapitalisme (uitbuiting en crisis)
Fundamentele tegenstelling van het kapitaal
De tegenstelling tussen arbeid en kapitaal

- **Warenproductie**
 - Waarde van een waar (van een product) = hoeveelheid maatschappelijke noodzakelijke arbeiderstijd
 - Waar – geld – waar (ruilwaarde van een product in geld uitgedrukt)
 - KAPITALISTISCHE warenproductie
 - Geld – waar – geld (max. winst, kapitaal accumulatie)

MARX VOOR BEGINNERS

De tegenstelling tussen arbeid en kapitaal

- De meerwaarde
 - Waar haalt de kapitalist zijn winst vandaan?
 - door concurrentie voordeel (is maar tijdelijk)
 - door de uitbuiting van de arbeiders VOORBEEELD

MARX VOOR BEGINNERS

De tegenstelling tussen arbeid en kapitaal

Voorbeeld: de productie van een paar schoenen verkocht aan € 50

Geproduceerd door 1 arbeider op 1 uur

De kapitalist geeft	De arbeider geeft	Totaal
De productiemiddelen : € 10 (leer, nagels, touw gereedschap, onderhoud fabriek...)	De waarde van zijn arbeid: € 40	€ 50
De kapitalist neemt	De arbeider krijgt	
Om te investeren: € 10 Als winst: € 30	Zijn loon: € 10 Om te overleven samen met zijn gezin (kinderen)	€ 50

MARX VOOR BEGINNERS

Les moyens de production 10 €

Rétribution de la force de travail
10 €

Et 30 € pour...le capitaliste

Plus vite
fainéant

MARX VOOR BEGINNERS

Het economisch denken van Karl Marx
Kritiek op het kapitalisme (uitbuiting en crisis)
Fundamentele tegenstelling van het kapitaal

**De tegenstelling tussen
de georganiseerde productie
en de anarchie op de markt**

- **Dubbele beweging**
 - Meer produceren om meer winst te maken
 - Minder (loon) betalen om meer winst te maken
- **Gevolg: KRISIS door overproductie**
 - Onverkochte producten door teveel productie, door zwakke koopkrachten van de arbeidersgezinnen

MARX VOOR BEGINNERS

Het economisch denken van Karl Marx
Kritiek op het kapitalisme (uitbuiting en crisis)
Fundamentele tegenstelling van het kapitaal

**De tegenstelling tussen
de georganiseerde productie
en de anarchie op de markt**

Karl Marx in het Kapitaal (1867)

“De uiteindelijke reden van elke crisis ligt altijd in de armoede en de beperkte consumptie van de mensen, tegenover de ongebreidelde groei van de kapitalistische productie”

MARX VOOR BEGINNERS

Het economisch denken van Karl Marx
Kritiek op het kapitalisme (uitbuiting en crisis)
Gevolgen van de fundamentele tegenstellingen

1. Vechten voor beter loon maar ook fundamenteel voor het einde van de uitbuiting: **de bevrijding van de arbeid**
2. Oplossen van de tegenstelling georganiseerde arbeid en anarchie op de markt en de nood aan nuttige producten voor de mensen: **planeconomie**

MARX VOOR BEGINNERS

Het economisch denken van Karl Marx Kritiek op het kapitalisme (uitbuiting en crisis) ALTERNATIEF

- Vechten voor het socialisme
- Voorbereiden van de socialistische revolutie
- Organiseren van de werkers
 - voor hun onmiddellijke belangen, enerzijds
 - voor hun en fundamentele belangen, anderzijds
- Noodzaak van een communistische arbeiderspartij

MARX VOOR BEGINNERS

EEN INLEIDING TOT HET MARXISME

INSTITUUT MARXISTISCHE STUDIES

FRANS DE MAEGD

LEUVEN, APRIL 2011

VERVOLG

MARX VOOR BEGINNERS

In LES 1 bespraken we

- Het leven van Karl Marx
- Het historisch en dialectisch materialisme of Wetenschappelijk Socialisme
- Kritiek op het kapitalisme economisch systeem
Antagonisme van het kapitalisme
Uitbuiting (meerwaarde theorie), concurrentie (crisis)....

MARX VOOR BEGINNERS

Inhoud van LES 2

Het politiek denken van Karl Marx

- De staat
 - Dictatuur van de burgerij
 - De socialistische revolutie
 - Dictatuur van het proletariaat

Het organisatorisch werk van Karl Marx

- De organisatie van de arbeidersklasse
 - De Communistische Partij
 - De Internationale

MARX VOOR BEGINNERS

Het politiek denken van Karl Marx

- De staat
 - De leer van Marx over de staat, de kapitalistische staat en de socialistische staat maakt de KERN uit van het marxisme
 - De (klein) burgerij kan akkoord gaan met het economisch denken van Marx en zij kan de leer van de klassenstrijd van Marx aanvaarden
 - Lenin vatte de politieke leer van Marx, zijn leer over de staat samen in “Staat en revolutie” (1917) om de Sovjetrevolutie voor te bereiden. Lenin leverde kritiek op de reformist Kautsky in zijn werk “De proletarische revolutie en de renegaat Kautsky” (1918)

MARX VOOR BEGINNERS

Het politiek denken van Karl Marx

- De staat
 - De staat is niet van alle tijden
 - In de primitieve communistische staat was er geen staat,
 - Waarom niet?

MARX VOOR BEGINNERS

Het politiek denken van Karl Marx

- De staat
 - De staat is niet van alle tijden
 - In de primitieve communistische staat was er geen staat,
 - Waarom niet?
 - Omdat er geen privébezit, omdat er geen klassen bestonden, geen klasse van uitbuiters, geen klassen van uitgebuite mensen
 - De staat ontstaat daar, en wanneer de maatschappij zich opsplits in klassen die elkaar bestreden
 - Om de **CONTROLE** te krijgen en te behouden, om **ORDE** te brengen in de maatschappij is een staat nodig
 - De staat is een product van de onverzoenlijke klassenstegenstellingen

MARX VOOR BEGINNERS

Het politiek denken van Karl Marx

- De staat
 - De staat is in handen van de bezittende klasse
 - De staat is een openbare macht, boven de maatschappij.
 - Waaruit bestaat de staat?

MARX VOOR BEGINNERS

Het politiek denken van Karl Marx

- De staat
 - De staat is in handen van de bezittende klasse
 - De staat is een openbare macht, boven de maatschappij.
 - Waaruit bestaat de staat?
 - ✦ Uit repressieorganen zoals : het klassengerecht, de politie, het leger, de gevangenen
Het volk is onbewapend
 - ✦ Uit de staatsorganen zoals: de regering, de bureaucratie, ... het parlement.
 - ✦ Hoe groter de omvang (gebied, aantal inwoners,...) en groter de tegenstellingen tussen de overheersende klassen en de onderdrukte klasse hoe sterker de staat, de staatsmachine
 - ✦ Zelf de meest democratische staat is een onderdrukking apparaat tegen de werkers. Wat hebben we eigen écht te zeggen? Wat kunnen we echt doe?

MARX VOOR BEGINNERS

Het politiek denken van Karl Marx

- De staat
 - De geschiedenis kende verschillende staattypes
 - ✦ De staat van de slavenhouders
 - ✦ De feodale staat in handen van de adel (en de kerk)
 - ✦ De kapitalistische staat
 - Het belangrijkste kenmerk van die staten is dat zij de belangen van een minderheid (de bezittende klassen) tegen de (bijna) bezitloze meerderheid verdedigt met vreedzame middelen (als het kan) met geweld (wanneer het voor hen moet)

MARX VOOR BEGINNERS

Het politiek denken van Karl Marx

- De staat
 - De burgerij wil ons doen geloven dat er in de wereld nog (slechts) twee soorten staatsmachten bestaan:
 - ✦ de dictaturen (alleenheerschappij van één persoon, of van één beperkte groep)
 - ✦ de democratieën (mensenrechten, algemeen stemrecht, meer partijstelsel, parlement...)
 - Marx verwerpt deze stelling.
 - In elke staat is er enerzijds democratie voor de heersende bezittende klassen en anderzijds dictatuur tegen de werkende meerderheid.
 - Een marxist vraagt zich altijd af:
 - ✦ democratie van wie? Voor wat?
Dictatuur van wie? Tegen wie? Tegen wat?
 - ✦ Voorbeeld: het fascisme

MARX VOOR BEGINNERS

Het politiek denken van Karl Marx

- De burgerlijke staat
 - Marx analyseerde de ontwikkeling van de Franse burgerlijke staat
 - Parlementaire democratie op basis van beperkt kiesrecht = vreedzame discussies en beslissingen tussen de verschillende fracties van de burgerij.
 - Revoluties zorgen ervoor dat één van de burgerlijke fracties de leiding neemt
 - ✦ 1815 Grootgrondbezitters
 - ✦ 1830 Bankiers
 - ✦ 1848 Middenstand
 - Uit angst voor het proletariaat werken alle fracties samen: “parlementaire democratie” 1848-1851

MARX VOOR BEGINNERS

Het politiek denken van Karl Marx

- De burgerlijke staat
 - Om zich te beschermen tegen het proletariaat aanvaardt de burgerij de militaire dictatuur van Napoleon III vanaf december 1851
 - Marx stelde ook vast dat gedurende het verloop van de Franse geschiedenis van 1789 tot 1851 dat de wetgevende macht, het parlement, zwakker wordt ten voordele van de uitvoerende: de regering, de bureaucratie, het leger, de politie

MARX VOOR BEGINNERS

Het politiek denken van Karl Marx

- De burgerlijke staat
 - Marx stelt zich nu de vraag (vraag die hij nog niet stelde in het Communistisch Manifest):
“Kan de arbeidersklasse de bestaande staatsmachine overnemen?
Kan zij het parlementair systeem – zelf indien er algemeen stemrecht is – overnemen?”
 -

MARX VOOR BEGINNERS

Het politiek denken van Karl Marx

- De burgerlijke staat
 - Marx stelt zich nu de vraag (vraag die hij nog niet stelde in het Communistisch Manifest):
“Kan de arbeidersklasse de bestaande staatsmachine overnemen? Kan zij het parlementair systeem – zelf indien er algemeen stemrecht is – overnemen?”
 - Het antwoord is neen.
De arbeidersklasse heeft een nieuw type staat nodig om de dictatuur van de burgerij (met democratie voor de klasse) te vervangen door de dictatuur van het proletariaat (met democratie voor die klasse)
 - Hoe die arbeiders staat er zal uitzien weet Marx niet, nog niet....

MARX VOOR BEGINNERS

Het politiek denken van Karl Marx

- De socialistische staat
 - Marx volgt de **Commune van Parijs van 1871** op de voet, geeft raadgevingen en trekt er de lessen uit.
 - De Commune wordt uitgeroepen na een korte gewapende opstand, het vluchten van de burgerij en democratische verkiezingen
 - Het wordt de eerste arbeidersstaat, de dictatuur v.h. proletariaat
 - ✦ Afschaffing van het leger, bewapening van het volk
 - ✦ Verkozenen moeten wetten maken en toepassen, werken aan een arbeidersloon.
 - ✦ Verkozenen moeten permanent verantwoording afleggen en zijn afzetbaar
 - ✦ Scheiding tussen kerk en staat
 - ✦ Oprichting van arbeidersateliers
 - ✦ Internationalisme (deelname van vreemdelingen aan de Commune)

MARX VOOR BEGINNERS

Het politiek denken van Karl Marx

- De socialistische staat
 - Sociale maatregelen van de Commune van 1871
 - ✦ Deelname van de vrouwen aan het besturen van de Commune
 - ✦ Uitstel van huur betalingen, niemand mag uit zijn huis worden gezet
 - ✦ Vervanging van Berg van Barmachtigheid door (begin van) openbare onderstand
 - ✦ Pensioen voor weduwe en wezen
 - ✦ Gemeente scholen, vakscholen voor jongens en meisjes
 - ✦ Vaste contracten, minimum loon (pogingen)
 - ✦ Gelijk loon voor leraars en leraressen
 - ✦ Erkenning “onwettige” kinderen

MARX VOOR BEGINNERS

Het politiek denken van Karl Marx

- De socialistische staat
 - De Commune wordt na 72 dagen vernietigd (bloedige week)
 - Marx trekt ook de lessen uit de nederlaag
 - ✦ De Commune is veel te zachtmoedig geweest
(Ze trok niet onmiddellijk op naar Versailles, liet de burgerij teveel vrijheden in Parijs, liet na de Nationale Bank te bezetten,)
 - ✦ De Commune was niet autoritair genoeg
(Nationale Garde gaf de macht te snel over, Nationale Garde was te anarchistisch, de Commune voerde haar dreigementen niet uit, ...)

MARX VOOR BEGINNERS

Het politiek denken van Karl Marx

- De dictatuur van het proletariaat
 - Lenin zal uit de ervaringen van de Commune leren bij het doorvoeren van de Sovjetrevolutie
 - Lenin zal de dictatuur van het proletariaat als staatsvorm van/voor de arbeiders verdedigen tegen diegenen die rekenen op een democratie voor iedereen
 - Lenin zegt dat diegenen die de dictatuur van het proletariaat als alternatief op de dictatuur van de burgerij, echte marxisten kunnen worden genoemd.